

Asia: VN/12734/2019

Pakkoavioliiton mitätöinti ja ulkomaila alaikäisenä solmitun avioliiton tunnustaminen

Suomessa pakottamalla solmitun avioliiton päättäminen

- 1. Arviomuiston luvussa 2.1 on käsitelty Suomessa pakottamalla solmitun avioliiton purkamismenettelyä ja ehdotetaan uutta säännöstä, jonka mukaan pakottamalla solmittu avioliitto voitaisiin kumota. Kumoaamisen oikeusvaikutukset olisivat samat kuin avioerossa. Kannatatteko ehdotusta?**

Ei

Perustelut ja mahdollinen vaihtoehtoinen sääntelymalli, jota tuette

Ymmärrämme avioliittoon pakotetun henkilön siviilisäätyn liittyvän psykososiaalisen identiteettimerkityksen. Emme kuitenkaan katso, että siviilisäädyn olevan niin merkityksellinen tekijä, että erillislainsäädäntöä tässä tapauksessa tarvitaan.

Näkemyksemme mukaan siviilisäädyllä naimaton – eronnut ei ole suomalaisessa yhteiskunnassa henkilön asemaan sellaista merkitystä, että erillissäännös olisi tarpeen henkilön aseman tai maineen suojelemiseksi. Lisäksi katsomme, että eri kulttuuri-, uskonto- tai kieliyhteisöjen yksilöön kohdistama siviilisäätyn liittyvän paineen ei tule saada suomalaisessa yhteiskunnassa sellaista painoarvoa, joka on suomalaisen arvomaailman vastainen.

Nykyllainsäädäntö mahdollistaa avioeron kahden vuoden erillään elämisen jälkeen ilman harkinta-aikaa. Mielestämme Suomessa solmittu pakkoavioliitto tulisi voida päättää avioerolla ilman harkinta-aikaa.

Haasteena eron myöntämisessä ilman harkinta-aikaa näemme todistelun. Jotta ero voitaisiin myöntää ilman harkinta-aikaa, on hakijan kyettävä jollain lailla todistamaan pakottaminen. Todistustaakka voi

jossain tapauksissa olla tällöin kohtuuton. Siksi lainsäädännössä tai sen perusteluissa tuli määritellä riittävät tai vähimmäisperusteet eron myöntämiselle.

Väestöliitto haluaa lisäksi kiinnittää oikeusministeriön huomiota avioliiton oikeus-vaikutuksiin ja maassa oleskelun oikeuteen, erityisesti niiden henkilöiden osalta, jotka ovat saaneet parisuhdeperusteisen oleskeluluvan ja joiden avioliitto päättyy eroon ilman harkinta-aikaa.

2. Arviomuistion luvussa 2.2 on käsitelty Suomessa alaikäisenä tai muusta avioliiton esteestä huolimatta solmitun avioliiton purkamista ja päädytty siihen, että tarvetta lainsäädäntömuutoksiin ei ole. Oletteko johtopäätöksestä samaa mieltä?

Kyllä

Perustelut ja mahdollinen vaihtoehtoinen sääntelymalli, jota tuette

Suomessa avioliiton alaikäraja on 18 vuotta. Tämä estää tulevat alaikäisavioliitot jo lähtökohtaisesti. Muiden avioliiton esteiden, kuten aiemman voimassa olevan avioliiton, erillään asumisen tai lähisukulaisuuden osalta voimassa oleva lainsäädäntö on riittävä avioliiton purkamiseen ilman harkinta-aikaa.

Ulkomailla solmitun alaikäisavioliiton tunnustaminen

3. Arviomuistion luvussa 3 on käsitelty ulkomailla alaikäisenä solmitun avioliiton tunnustamista Suomessa. Arviomuistiossa ehdotetaan nykyisten säännösten täsmentämistä niin, että ulkomailla alle 18-vuotiaana solmittu avioliitto voitaisiin tunnustaa Suomessa vain erityisestä syystä, jos ainakin toinen puolisoista on asunut avioliiton solmimishetkellä Suomessa. Kannatatteko ehdotusta?

Kyllä

Perustelut ja mahdollinen vaihtoehtoinen sääntelymalli, jota tuette

Kannatamme ehdotusta siltä osin, kuin on kyse avioliiton tunnustamisesta vain erityisestä syystä.

Emme kannata ulkomailla solmittujen alaikäisavioliittojen tunnustamista silloin, jos ainakin toinen avioliiton osapuolista on asunut Suomessa avioliiton solmimishetkellä. Katsomme, että Suomessa asuvan osapuolen sitoutumisen suomalaisen yhteiskunnan lainsäädäntöön ja arvoperusteisiin tulee lähtökohtaisesti estää alaikäisavioliiton solmiminen.

4. Onko teillä kommentteja arviomuistion jaksossa 3.3 mainittuihin erityisiin syihin, joiden perusteella tällaisen avioliiton tunnustaminen voisi poikkeustapauksessa olla perusteltua?

Katsomme, että tällaisen avioliiton tunnustamisen tulisi olla mahdollista ainoastaan yksittäistapauksissa ja silloinkin vain erityisen painavista, lapsen etuun liittyvistä syistä.

Tällainen syy voi olla esimerkiksi avioliiton solmineen lapsen tai liitosta syntyneen lapsen etu liittyen perintöön, perhe-elämän suojaan tai olemassa olevan oleskeluluvan jatkuvuuteen. Kannatamme arvomuistion s. 8 tehtyä johtopäätöstä, jonka mukaan avioliiton tunnustaminen tulisi tehdä kokonaisarvion perusteella yksittäistapauksen olosuhteet huomioon ottaen. Näyttötaakka erityisen syyn olemassaolosta olisi sillä, joka vetoaa tällaisen avioliiton tunnustamiseen.

5. Onko arviomuistiossa ja sen taustalla olevassa selvityksessä arvioitu tunnustamisääntelyn ja -käytäntöjen nykytilan sekä eri vaihtoehtojen etuja ja haittoja riittävän kattavasti?

Kyllä

Perustelut

Arviomuistiossa on selkeästi pohdittu ja kattavasti käsitelty nykykäytäntöjen vaikutuksia perhe-elämään. Lisäksi avioliiton purkamisen eri vaihtoehtoja on tarkasteltu oikeusvaikutusten näkökulmasta perusteellisesti. Arvomuistiossa on kiinnitetty huomiota avioliiton purkamiseen liittyviin haasteisiin silloin kun avioliitto ei ole solmittu suomalaisen yhteiskunnan avioliittosäädösten mukaisesti.

Väestöliitto haluaa kiinnittää erityistä huomiota avioliiton oleskelulupavaikutuksiin sekä lapsivaikutuksiin. Avioliiton tunnustamiseen, purkamiseen, avioeroon ja mahdollisen kumoamiseen liittyvän erillissäädöksen valmistelussa on kiinnitettävä huomiota siihen, miten asia vaikuttaa lasten oikeuteen molempiin vanhempiin, elatukseen ja mahdolliseen kansalaisuuteen jatkossa. Lisäksi on huomioitava aikuisten ero-osapuolten maassaolo-oikeudellisiin seurauksiin siinä tapauksessa, että avioliittoa ei tunnusteta tai avioliitto päättyy eroon.

Muut huomiot

6. Onko teillä muuta lausuttavaa arviomuistiosta tai sen taustalla olevasta selvityksestä?

Väestöliitto ymmärtää, että alaikäisenä solmitun avioliiton tunnustamisen säätely on haastavaa ja vaatii tasapainoilua. Pakkoavioliitot on voitava purkaa ilman kohtuutonta taloudellista tai hallinnollista kuormitusta. Huomiota on kiinnitettävä siihen, että pakon määrittely ei ole yksiselitteistä ja selkeää. Erityistä huomiota on kiinnitettävä lapsen oikeuksien toteutumiseen avioliiton päättyessä, olipa avioliiton päättymisen muoto mikä tahansa.

Väestöliitto tunnistaa sen, että siviilisäätiedot ovat osa identiteettiä, mutta huomauttaa, että pakkoavioliiton aiheuttaman kokemuksellinen trauma ei korjaannu nimeämällä siviilisäätyn naimattomaksi avioliiton purkamisen jälkeen. Vaikka siviilisäädöllä voi olla yksilölle merkittävä periaatteellinen arvo, suomalaisessa yhteiskunnassa siviilisäädyn korostaminen voi kääntyä myös tarkoitustaan vastaan.

Mielestämme eri arvomaailmaa tunnustavien yhteisöjen tai yksilöiden siviilisäätystä koskeville arvioille ei tule antaa sellaista painoarvoa, jota Suomen lainsäädäntö tai maan arvoperusta ei hyväksy.

Siviilisäädyn palauttamisen ”naimattomaksi” ei tule saada olla sellainen arvotekijä, että sitä varten olisi säädettävä erillissäädös avioliiton kumoamisesta.

Nikkarinen Arto
Väestöliitto ry